

INGEZONDEN.

PROF. STRAUB EN DE SERUM-QUAESTIE.

Ofschoon ik gehoopt had, ook uit consideratie voor het geduld der abonné's mijn polemieek te kunnen staken, noodzaakt Prof. STRAUB mij nog iets in het midden te brengen en wel het volgende:

Prof. STRAUB heeft de aanleiding gegeven tot dezen strijd door op een wijze die mij hinderen moest, mijn *spotachtige* referaten af te keuren en hij heeft betoogd, dat alleen ernstige kritieken nut kunnen stichten. Op zijn uitnoodiging heb ik toen de statistiek van ROUX aan een ernstige kritiek onderworpen. In plaats van nu aan mijn betoog een even ernstig betoog tegenover te stellen, houdt Prof. STRAUB een causerie over alles en nog wat en eindigt hij met . . . mijn hypothese te *bespotten*, terwijl hij voorspelt, dat een toekomstig feestredenaar dat ook zal doen.

Het is niet gemakkelijk precies uiteen te houden wat de Heer STRAUB persoonlijk en wat de Gérant STRAUB doet. Maar aan het slot van zijn schrijven deelt hij toch mede, dat Prof. STRAUB gehandeld heeft ingevolge een opdracht van den Gérant STRAUB. Die mededeeling heeft, naar het mij voorkomt, een geheel ander licht geworpen over de causa proxima van deze polemieek. Als het spotten in het algemeen afkeurenswaard was, zou de Heer STRAUB door mij te bespotten al heel slecht hebben voldaan aan de lastgeving van den Gérant STRAUB. Blijkt het nu niet, dat de Gérant STRAUB ontevreden is over de wijze waarop de Heer STRAUB zijn opdracht heeft vervuld, dan mag men het er voor houden, dat niet het spotten als zoodanig, maar het bespotten der bacteriologische leer in het bijzonder den Gérant mishaaagd heeft. Misschien zal deze of gene wel denken, dat de bacterioloog STRAUB dit den Gérant STRAUB heeft gesuggereerd.

Prof. STRAUB meene nu niet dat ik over zijn spotternij gevoelig ben. In tegendeel. Ik geloof niet dat zij gestrekt heeft tot bevestiging der bacteriologische leer, maar als ze tot het genoegen van de lezers heeft bijgedragen, is het mij goed. Maar ik ben wel gevoelig over het feit, dat de Heer STRAUB zich daarmede van een ernstige weerlegging van mijn betoog heeft afgemaakt. Ik had verwacht dat hij ten minste mijn hoofdargument, dat de ruwe cijfers van ROUX geen vergelijking mogelijk maken, zou hebben toegegeven of anders de redenen zou hebben medegedeeld waarom hij dat niet kon doen.

Ik heb nog een tweede motief om dit laatste woord te publiceeren. Ofschoon ik meen behoorlijk te hebben gemotiveerd, waarom de afneming van het sterftcijfer aan diphtherie eerder als een spontane dan als een gevolg van de serum-therapie moet worden aangemerkt, werpt de Heer STRAUB mij voor de voeten, dat ik dat bewijs ben schuldig gebleven. Welnu ik had nog een argument in petto dat ik nu zal mededeelen. Prof. STRAUB verklaart niet alleen in zijn laatste schrijven, maar ook in zijn initiaal opstel, blz. 205, een buitengewone waarde te hechten aan de plotselinge afneming der sterfte in de laatste maanden van 1894. Hij verhaalt hoe het middel van ROUX na

diens rede te Pest onmiddellijk werd toegepast en op het eind van 1894 overal zijn weg gevonden had. Ik weet niet of Prof. STRAUB met het eind van 1894 misschien bedoeld heeft de laatste week van dat jaar, maar het komt mij voor, dat als het inderdaad de sterfte in de laatste maanden van het jaar kan hebben verminderd, het dan in die maanden ook algemeen moet gebruikt zijn. Dit is evenwel het geval niet en die de door Prof. STRAUB medegedeelde zaken aan een nader onderzoek onderwerpt, moet tot een ander resultaat komen.

Prof. STRAUB heeft op blz. 205 voor Fransche en op blz. 206 voor Nederlandsche en Duitsche steden krommen van de sterfte aan diphtherie gegeven, waarin de in de laatste maanden van het jaar gewoonlijk waargenomen stijging in 1894 voor een daling heeft plaats gemaakt. Op de uitslaande plaat zijn die figuren nu wel gedeeltelijk anders uitgevallen, maar toch blijkt ook daar uit de zeer onbeteekenende stijging, dat de mortaliteit belangrijk moet zijn afgenomen. Dit schrijft hij nu aan het serum toe, maar ten onrechte, want eerst in 1895 is het serum algemeen in gebruik gekomen. Men versta mij wel. De mededeelingen van ROUX en BEHRING op het Congres te Buda-Pesth zijn gedaan in het begin van September. Zij hadden een ongehoord succes. Ieder wilde dat serum inspuiten of ook voor eventueel gebruik bezitten, maar er was geen voorraad en tot in de eerste maanden van 1895 heeft men overal geleden aan serum-nood.

Voor wie daaraan twijfelen mocht heb ik de berichten nagesnuffeld, die daarover in dit *Tijdschrift* zijn vermeld. De eerste die in Nederland serum heeft ingespoten was Dr. SCHIPPERS te Amsterdam. Deze heeft medegedeeld, dat hij te Berlijn drie doses serum besteld had doch maar een had kunnen krijgen, waarmede hij den 19den October een kind heeft ingespoten. Hij had daarop naar Berlijn geseind om nieuw serum en ten antwoord gekregen „niet voorradig”, maar toen van Dr. DELPRAT een dose gekregen.

Den 7den November deelt Dr. KOOPERBERG te Leeuwarden mede, dat hij serum in voorraad had, blz. 891, en daarvan wilde afstaan aan collega's, en 17 November, blz. 945, dat door het buitengewoon groot aantal aanvragen zijn voorraad was uitgeput. In hetzelfde nummer leest men, blz. 941, „de serum-levering te Höchst ondergaat vertraging, eerst in Januari 1895 zal de levering geregeld kunnen plaats hebben”.

In het nummer van 24 November, blz. 957, vindt men in een opstel van Prof. VAN IJERSON over door hem verrichte tracheotomieën en met serum behandelde gevallen van diphtheritis: „zoodra ik over voldoende voorraad „beschik zal ik ook gelijktijdig inspuiten”. In het ziekenhuis te Groningen werd het serum ingevoerd op 24 Nov. 1894, in het kinderziekenhuis aldaar in Maart 1895.

In dat zelfde geval verkeerde men in Frankrijk:

In jaargang 1895, I, blz. 48 leest men: Tegen 1 Januari hoopt men voldoende voorraad serum te hebben. Het gebrek aan serum in de provinciën had een toevloed van lijders aan diphtherie naar Parijs ten gevolge en de aandacht van den Minister wordt gevestigd op het gevaar van hun vervoer in gewone treinen. Eerst in het begin van 1895 heeft men in Frankrijk het serum algemeen kunnen gebruiken. *Tijdschrift* 1895, blz. 32, brengt een be-

richt uit de *Semaine méd.*, n°. 6, dat het Instituut PASTEUR den 10den Februari het serum zal leveren aan de apothekers die alleen het recht hebben het middel te verkoopen.

Of het in Duitschland anders gesteld was weet ik niet, maar in het nummer van 9 Maart 1895 leest men op blz. 481, dat de chemische fabriek Schering te Berlijn van nu aan in staat is bij voortduring serum in aanzienlijke hoeveelheden te leveren.

Het komt mij voor dat Prof. STRAUB toch niet kan volhouden, dat de daling der sterfte aan diphtherie in de laatste maanden van 1894 aan de spaarzame injecties kan worden toegeschreven, die toen kunnen zijn gedaan. Ten overvloede wijs ik nog op het opstel van SOERENSEN, *Therap. Monatsblätter*, Augustus 1896. Deze geeft een statistiek van de sterfte aan diphtherie in het Blegdam-hospitaal waaruit blijkt, dat die daar in 1894 en 1895 zeer goedaardig is geweest en hij voegt er bij „Nach den Mittheilungen Hellströms „war dasselbe in Stockholm auch der Fall und war hier die Mortalität „schon 1894 im raschen Niedergange — von 33 pCt. im ersten bis 6 pCt. im „letzten Trimester — begriffen während erst im Jahre 1895 Serum zur Ver- „wendung kam”.

Ik heb geenerlei moeite gedaan om meerdere gegevens op te sporen om Prof. STRAUB's bewering te bestrijden dat juist aan de daling der diphtherie-sterfte in de laatste maanden van 1894 een zoo groote bewijskracht voor de werking van het serum zou toekomen. De zaak interesseert mij ook niet genoeg en die serum-statistiek laat mij tamelijk koud. Mij is het slechts om het bacteriologisch dogma te doen, en daar Prof. STRAUB op mijn theoretische bezwaren slechts geantwoord heeft „dat hij er vele pagina's kanteekeningen „op zou kunnen maken” blz. 342, kan ik tevreden zijn en mijn taak als afgedaan beschouwen. Maar toch komt het mij voor dat het algemeen belang eischt dat het definitief wordt uitgemaakt of het serum werkzaam is of niet, al ware het slechts om te voorkomen, dat tal van andere sera, theoretisch nog minder goed gemotiveerd, aan den man worden gebracht. Het is waar, er worden ook met andere pharmaca, waarmede de Deutsche industrie de wereld overstroomt, ongewenschte proefnemingen op den mensch gedaan, maar wie kent het middel om dat te keeren. Bij het serum geldt het principiis obsta. Indien eenmaal het probeeren met sera burgerrecht zal hebben verkregen is het te laat, vooral omdat bij het publiek zulke overdreven voorstellingen van de resultaten der bacteriologie heerschen, dat het een medicus die geen serum gebruikt voor iemand houdt, die niet op de hoogte van zijn vak is. Daarin ligt een nieuw gevaar voor de toekomst der geneeskunde. Caveant consules!

Groningen, 13 Maart 1899.

A. P. FOKKER.

Het debat moet eens uit zijn. Daarom bepaal ik mij tot de opmerking dat ik in mijn replieken geen nieuwe elementen in het debat heb gebracht. Wanneer ik dus over „alles en nog wat” schreef de laatste maal, was het alleen, omdat Prof. FOKKER „alles en nog wat” er bij gehaald had (bijv. de heterogenese). Ik had liever gezien dat Prof. FOKKER al dadelijk in zijn eerste repliek zijn opmerkingen omtrent de datums van invoering van het serum had ge-

geven. In dit laatste stadium van het debat kan ik daarop alleen antwoorden met het verzoek om de door mij verzamelde gegevens nog eens na te slaan.

Wanneer ik mij voor een enkele maal ook eens heb veroorloofd te spotten, was het alleen, omdat ik verwachtte op die wijze beter dan door lange redeneeringen het hatelijke daarvan aan te toonen.

STRAUB.

PROFESSOR FOKKER'S MOGELIJKHEDEN.

Prof. FOKKER heeft onlangs ondervonden, dat aan alle menschelijk geduld een einde komt. Zijn soort van polemieken, zijn sarren en hoonen, zijn ridiculiseeren heeft mij genoopt mijn ambtgenoot te kapittelen op de wijze, die ik in casu passend achtte. De kennismaking met het weinig parlementaire kapittelstokje heeft hem evenwel zóó verrast, dat hij den indruk heeft gekregen, „dat ik boos ben en mij onder het schrijven zoodanig heb opgewonden, dat ik alle zelfbeheersching verloor en allerlei verkondigde, wat „ik niet verantwoord kan”.

FOKKER weet echter wel, dat ik niet alleen geschreven, maar ook de drukproef gecorrigeerd heb; dat ik dus wel bereid zou gevonden worden om op verzoek nader te verantwoorden, wat ik gedaan en verkondigd heb.

Welnu, ik heb het kapittelstokje gebruikt niet „du haut de ma grandeur”, maar de la profondeur de mon indignation, omdat Prof. FOKKER's handelwijze niet alleen ergerlijk en betreurenswaardig, maar bovendien ongepast is. Ongepast noem ik een tactiek van speldeprikken, van steken onder water. Ongepast noem ik een polemieken in referaten, die men niet telkens beantwoorden kan. Ongepast noem ik het ridiculiseeren van buitenlandsche geleerden in referaten van een tijdschrift, dat in het buitenland niet gelezen wordt.

Roept men dezen criticus, die alle buitenlanders in het *Tijdschrift* aan durft, tot verantwoording van zijn beweringen, dan speelt hij verstoppertje achter woorden. FOKKER hoogleeraarde: „de afnemings van de sterfte kan „spontaan zijn; de variëteiten van ZUPNIK kunnen het Sedan der serumtherapie worden; er kan nog eens een goede serumtherapie gevonden worden”. Vraagt men naar zijn argumenten, dan antwoordt hij: „In alle drie beweringen komt het woord *kunnen* voor, en ik begrijp niet hoe men „van mij vergen kan, dat ik iets bewijzen zou, dat ik voor mogelijk verklaar”.

Ergo, indien FOKKER iets voor mogelijk verklaart, dan wete men, dat hij een mogelijkheid bedoelt, waarvoor hij geen argumenten kan aanvoeren. En inderdaad, als men nagaat wat FOKKER voor mogelijk verklaart, dan komt men ook tot de overtuiging, dat die conclusie juist is.

Zoo beweert FOKKER, dat de overgang van diphtherie-bacillen in streptococci mogelijk is. Mijn eisch, dat een methode zou gevonden worden om die twee microben in elkander te doen overgaan, noemt hij „belachelijk”. Immers, zegt hij, tal van zaken in de bacteriologie zijn met zekerheid bekend, zonder dat men ze kunstmatig kan veroorzaken en dan wijst hij op den lupus en vraagt: wie kent de methode om die aandoening kunstmatig te doen ontstaan? Waarlijk, ik moet mij afvragen, of ik wel met een hoog-